

Kustannuskilpailukyky parantunut, mutta vaihtosuhtekehitys luo synkän varjon

VILLE KAITILA

Etlan tutkija ja ennusteryhmän jäsen

Suomen kustannuskilpailukyky paranee tänä vuonna uusimpien ennusteiden mukaan, on vakaa ensi vuonna ja heikkenee vuonna 2026. Työvoimakustannusten kehitys tukee kilpailukykyä nyt ja heikentää hieman ensi vuodesta alkaen. Tuottavuuskehitys on edelleen kilpailijamaita heikompaa. Enemmän huomiota pitäisi kuitenkin kiinnittää Suomen uudelleen heikkenemään lähteneeseen vaihtosuhteeseen, jolla on aineellista elintasoja ja vaihtotasetta heikentävä vaikutus. Tämä ongelma on kuitenkin pitkälti rakenteellinen.

Kustannuskilpailukyky paranee – vaihtosuhtekehitys huolestuttaa

Suomen kustannuskilpailukyky vahvistuu kuluvana vuonna 2024 suhteellisen paljon, eli 3,8 prosenttia, suhteessa laajaan 33 teollisuusmaan ryhmään. Tätä kehitystä kuitenkin varjostaa pahasti vaihtosuhteen neljän prosentin heikkeneminen vuodesta 2021 verrattuna kehitykseen muissa maissa.

Vaihtosuhte lasketaan vienti- ja tuontihintaindeksien suhteena. Jos se heikkenee, meidän on vietävä aiempaa enemmän, jotta voimme tuoda aiemman määrän tuotteita ilman, että vaihtotase heikkenee. Vaihtosuhteen heikkeneminen on kustannus välituotteita hankkiville yrityksille. Vaihtosuhteen kehitykseen pitäisikin kiinnittää Suomessa nykyistä enemmän huomiota. Ongelma on pitkälti rakenteellinen.

Vaihtotaseen alijäämä kertoo Suomen velkaantumisesta kansakuntana ulkomaille. Paria pandemiavuotta lukuun ottamatta vaihtotase on ollut alijäämäinen vuodesta 2011 lähtien.

Vaihtosuhtekorjattukin kustannuskilpailukyky paranee tänä vuonna 1,9 prosenttia viime vuodesta, mutta tämä kehitys tulee viime vuoden yli neljän prosentin heikkenemisen jälkeen. Vaihtosuhtekorjattu kustannuskilpailukyky on tänä vuonna heikommillaan sitten vuoden 2016 (viime vuotta lukuun ottamatta).

Ensi vuonna kustannuskilpailukyky pysyy suunnilleen kuluvan vuoden tasolla, mutta heikkenee uudestaan noin kaksi prosenttia vuonna 2026.

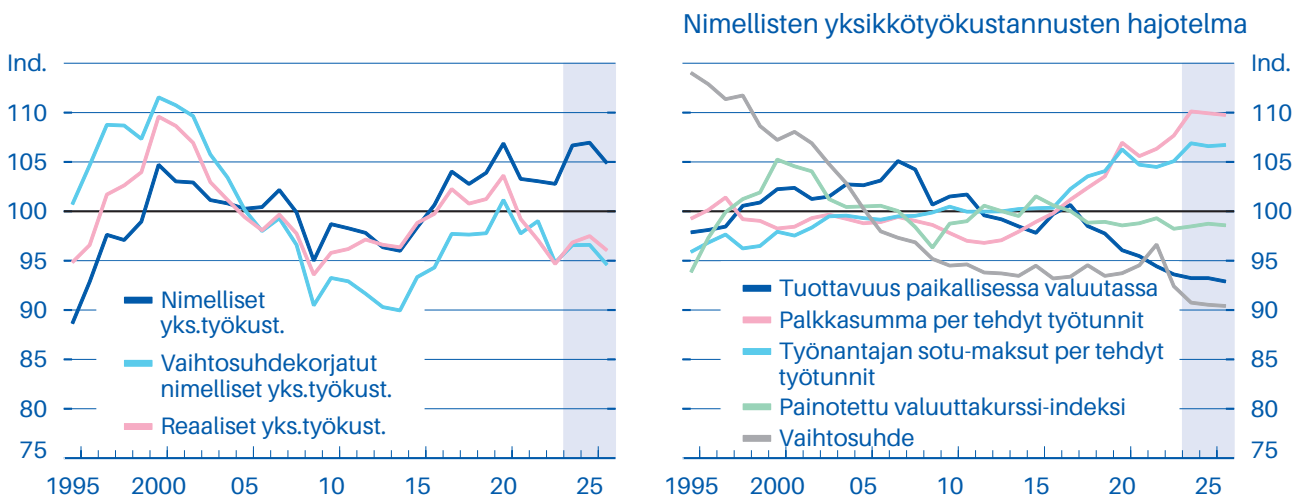
Laskelma perustuu Suomen osalta Etlan syyskuun ja muiden maiden osalta Euroopan komission marraskuun ennusteisiin. Koska kustannuskilpailukyky on suhteellinen käsite, siihen vaikuttaa kotimaan lisäksi kehitys muissa maissa.

Suomen kustannuskilpailukykyyn kehitys nähdään kuviossa 1 eri mittareilla tarkasteltuna. Käyrien nousu kertoo Suomen tuotannon kustannuskilpailukykyyn paranemisesta. Kuviossa on esitetty nimelliset yksikkötyökustannukset sekä vaihtosuhtekorjauksella että ilman (ks. myös kuvion alaviite). Lisäksi on näytetty reaaliset yksikkötyökustannukset, joka on enemmän tuotannon suhteellisen kannattavuuden mittari. Nimellisten ja reaalisten yksikkötyökustannusten välille on tällä vuosikymmenellä revennyt poikkeuksellinen raito.

Työvoimakustannusten kehitys parantaa kilpailukykyä tänä vuonna

Kustannuskilpailukyky on kuviossa 1 hajotettu osatekijöihin: tuottavuuteen, työvoimakustannuksiin ja valuuttakurssiin. Kuviossa on esitetty myös vaihtosuhte.

Kuvio 1 Kilpailijamaiden yksikkötyökustannukset suhteessa Suomeen (kun käyrä nousee, Suomen tuotannon kustannuskilpailukyky paranee)

Koko kansantalouden nimelliset ja reaaliset yksikkötyökustannukset samassa valuutassa, 1995–2022 = 100. Kilpailijamaille on käytetty BIS:n laskemia kaksoisvientipainoja, jotka vaihtuvat kolmen vuoden välein. Laskelmassa on 33 maata. Nimelliset yksikkötyökustannukset saadaan jakamalla käypähintaiset työvoimakustannukset kiinteähintaisella bruttokansantuotteella. Reaalisissa yksikkötyökustannuksissa, joka on enemmän suhteellisen kannattavuuden mittari, molemmat ovat käyvin hinnoin. Nimellisten yksikkötyökustannusten hajotelmassa on 24 maata (22 EU-maata, Britannia ja USA).

Lähteet: Euroopan komissio (Ameco-tietokanta), BIS, ETLA.

ETLA S24.2/p03

Ennusteiden mukaan työvoimakustannusten maltillinen kehitys parantaa kilpailukykyä tänä vuonna selvästi. Toisaalta huono vaihtosuhtekehitys hävittää tästä puolet. Tuottavuuskehitys on hieman kilpailijamaita heikompaa, ja valuuttakurssikehitys on hieman positiivinen kilpailukyvyn kannalta.

Kuviossa 2 on lisäksi tarkasteltu erikseen kustannuskilpailukykyä suhteessa euroalueeseen, Saksaan, Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin – ilman vaihtosuhdetta. Euroaluetta koskevassa laskelmassa maita ei ole painotettu Suomen vientiosuuksilla. Vertailu euroalueeseen liittyykin enemmän EKP:n rahapolitiikan ja sitä kautta euron vaihtokurssin sopivuuteen Suomelle suhteessa koko euroalueeseen.

Vaihtosuhteen kehitys heikkoa

Kuviossa 3 nähdään kustannuskilpailukyvyn ja vaihtotaseen historiallinen ja ennustettu kehitys. Vaihtosuhtekorjattu kustannuskilpailukyky selittää pienellä viipeellä hyvin vaihtotaseen kehitystä. Vaihtosuhteen paraneminen, eli vientihintojen nousu suhteessa tuontihintoihin, myös nostaa kansakunnan aineellista hyvinvointia.

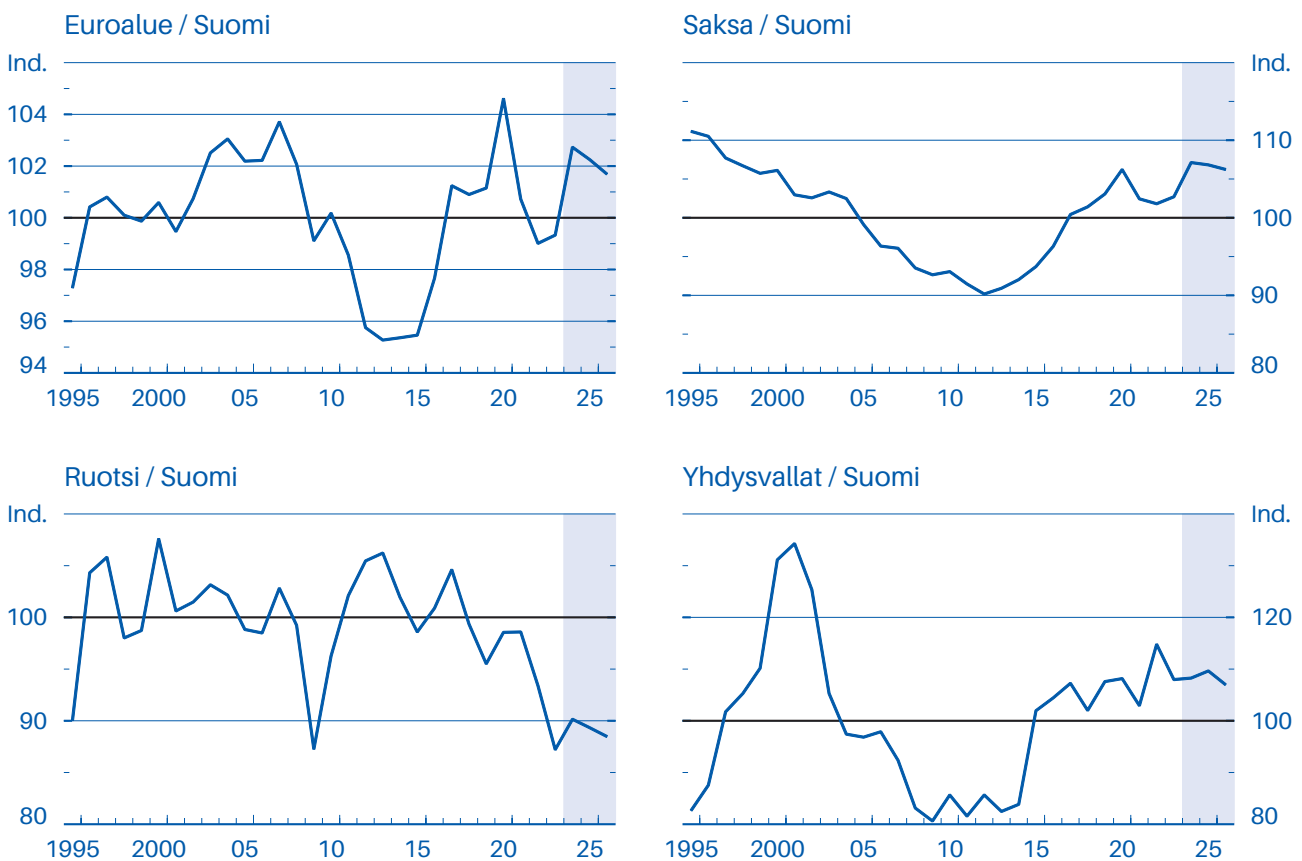
Vaikka kustannuskilpailukyky ilman vaihtosuhtekorjausta on nyt suhteellisen hyvä (ks. kuvio 1), vaihtosuhtekorjaus alentaa nykyisen kilpailukyvyn suunnilleen finanssikriisin jälkeisen ajan keskimääräiselle tasolle. Lisäksi se on tällä vuosikymmenellä heikentynyt. Suomen vaihtosuhteen kehitys ennustevuosina on yhtä huonoa sekä Etlan että komission ennusteen mukaan.

Kustannuskilpailukyky tukee vientiä

Kustannuskilpailukyvyn seuraaminen on tärkeää, koska kilpailukyky tukee viennin kehitystä ja siten talouskasvua ja työllisyyttä.

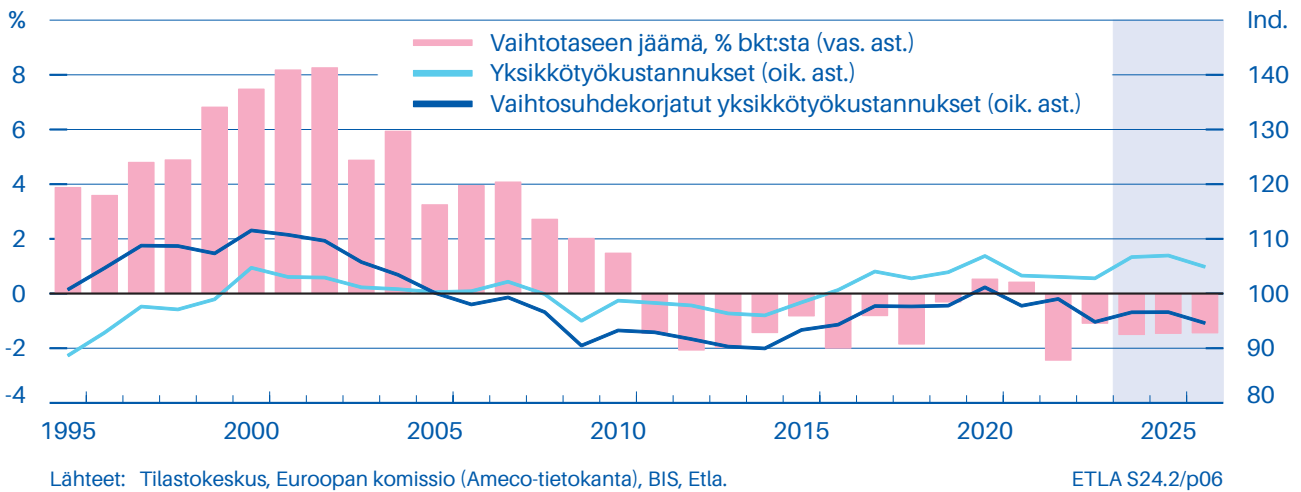
Ekonometrisen analyysin (ks. kuvio 4 ja taulukko 1) perusteella Suomen tavaraviennin määrä on seurannut vuositasolla hyvin kauppakumppaniemme tavaratuonnin kokonaiskehitystä, kun otetaan huomioon myös Suomen kustannuskilpailukyky. Malli toimii heikoiten vuosille 1998–2000, kun vientikehitys oli mallin selitysvoimaa vahvempaa, ja vuosille 2009–2011, kun se oli sitä heikompaa. Molemmat ajankohdat liittyvät pitkälti matkapuhelimien viennin kehitykseen.

Kuvio 2 Koko kansantalouden nimelliset yksikkötyökustannukset

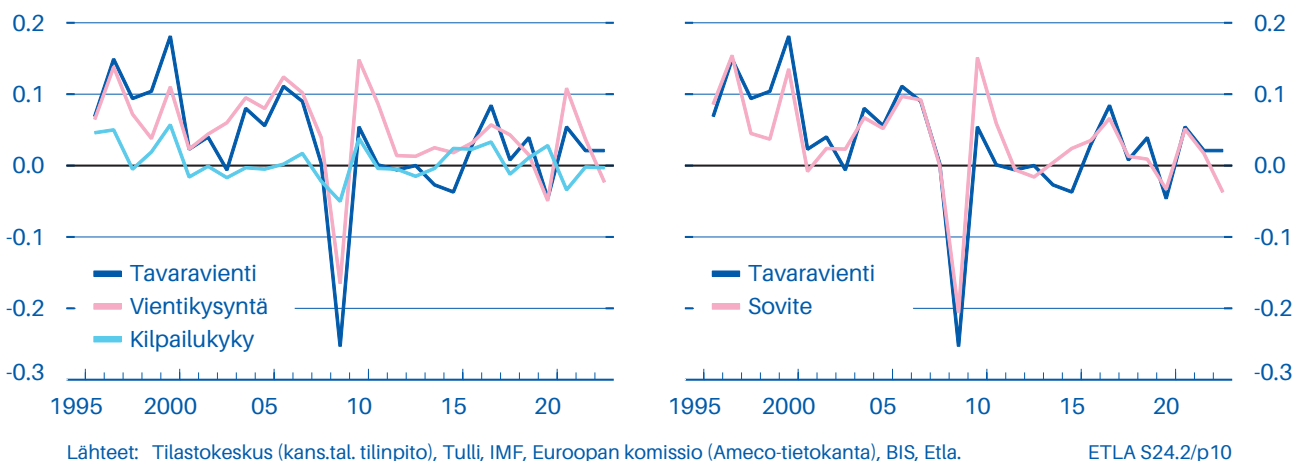

Ks. edellisen kuvion alaviite.

Kuvio 3 Vaihtosuhtekorjattu kilpailukyky ja vaihtotase
(kun käyrä nousee, Suomen tuotannon kustannuskilpailukyky paranee)

Kuvio 4 Tavaraviennin määrän, vientikysynnän ja kilpailukyvyn muutos sekä mallilaskelman sovite, log-%

Oheisten uusien laskelmien mukaan kustannuskilpailukyvyn paraneminen yhdellä prosentilla vuosina 1995–2023 oli yhteydessä tavaraviennin määrän 0,9 prosentin nousuun. Vientimarkkinoiden yhden prosentin kasvu puolestaan vastasi samoin Suomen tavaraviennin määrän 0,9 prosentin nousua. Yhdessä nämä alle ykkösen kertoimet kertovat siitä, että muut tekijät ovat keskimäärin olleet viennin kehitystä heikentäviä.

Vedenjakajana on suunnilleen vuosi 2009. Siihen asti Suomen tavaraviennin määrä kehittyi samaa tahtia kuin vientimarkkinoiden tavaratuonti, sen jälkeen heikommin.

Päinvastoin kuin vientimarkkinoiden koko, yksikkötyökustannusten perusteella laskettu kustannuskilpailukyky ei

kuitenkaan voi ikuisesti parantua, koska työmarkkinat tasapainottuvat työllisyyden määrän ja työn hinnan kautta. Vaihtosuhteen paranemisella (tai heikkenemisellä) ei sen sijaan välttämättä ole rajoja.

Käytetyt maapainot ja tilastot

Kilpailijamaaryhmässä maapainoina käytetään Kansainvälisen järjestelypankin BIS:n kolmen vuoden välein laskemia Suomen kaksoisvientipainoja.

Käytetyt valuuttakurssit ovat komission marraskuun ennusteita muuten paitsi Yhdysvaltain dollarin osalta. Va-

luuttakurssien merkitys on nykyisin pienempi kuin aikai-
semmin, koska tuotannossa käytetään enemmän tuonti-
panoksia. Pitkällä aikavälillä valuuttakurssit ovat olleet
neutraali tekijä kilpailukykyindeksissä.

Tavaraviennin kilpailukyvyn kannalta ei vain teollisuu-
den vaan myös kotimaisten palvelualueiden kustannuskehitys
on tärkeää, koska vientitavaroihin on sitoutunut paljon pal-
veluyrityksiltä ostettua tuotosta. Kaiken kaikkiaan kustan-
nuskilpailukyvyn analysointiin vaikuttaa se, mitä mittaria,
kilpailijamaaryhmää ja ajankohtaa tarkastellaan.

**Taulukko 1 Selitysmalli tavaraviennin määrän
kehitykselle 1995–2023**

Muuttuja	Kerroin ja keskiarvo
Vakio	-0,014 (0,009)
Vientikysynnän muutos	0,888*** (0,131)
Kilpailukyvyn muutos	0,901*** (0,322)

Huom. Vientikysynnän kehitystä kuvaa tässä 48 maan tavaratuonnin
kokonaismäärän logaritminen muutos, jota on painotettu näiden maiden arvo-
osuuksilla Suomen tavaraviennissä kunakin vuonna. Nämä maat kattoivat
vuodesta riippuen 90–93 prosenttia Suomen tavaraviennistä. Kilpailukykykuvaaja
on tässä ennusteessa laskettu laaja kilpailukyvyn mittari. Mallin selityskertoimen on 0,76.
Kertoimien keskiarvot on esitetty taulukossa suluissa.

*** = tilastollisesti merkitsevä 99 prosentin todennäköisyydellä.

Lähteet: Tilastokeskus (kansantalouden tilinpito), Tulli, IMF, Euroopan komissio
(Ameco-tietokanta), BIS ja ETLA.

**Elinkeinoelämän
tutkimuslaitos**

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
